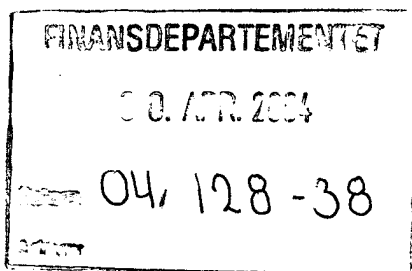

Finansdepartementet
Økonomiavdelingen
Pb 8008 Dep
0030 Oslo

**SPAREBANK
FORENINGEN**

Deres ref.: 04/128 Ø LW

Vår ref.: 200400008-1

Oslo 27.04.04

Høring av NOU 2004:1 Modernisert folketrygd - bærekraftig pensjon for framtida

Sparebankforeningen i Norge viser til departementets brev av 14.01.04 om ovennevnte.

1. Reformen nødvendig

Sparebankforeningen mener det er viktig å gjennomføre langsiktige reformer så raskt som mulig. Særlig viktig er det at reformene bidrar til å fremme verdiskapningen. Dagens pensjonssystem virker hemmende på arbeidskraftstilbudet og kapitaltilgangen. Særlig mange forlater yrkeslivet i ung alder gjennom uførepensjonsordningen. Kommisjonen har ikke gått inn på uførepensjonene fordi mandatet ikke omfattet det. Det bør likevel gjøres snarest med tanke på å redusere tilgangen til denne pensjonsordningen. Økonomisk vekst gjennom reformer som bedrer tilgangen på arbeidskraft og kapital, vil gjøre omfordelingen mellom pensjonister og yrkesaktive enklere i framtiden. Alternativet kan fort bli brå og drastiske kutt i folketrygden i framtiden, som følge av manglende finansieringsgrunnlag. Foreningen vil også påpeke behovet for at næringspolitikken og skattepolitikken, som for tiden er under politisk vurdering, utformes i tråd med hovedmålsettingen om økt verdiskapning i framtiden.

Kommisjonens delte syn på viktige endringsforslag er uheldig, fordi det gjør den politiske oppfølgingen vesentlig vanskeligere. Folketrygdens utgifter øker allerede nå betydelig. Foreningen mener derfor reglene for regulering av folketrygdens grunnbeløp bør endres i tråd med kommisjonens innstilling relativt raskt. Dette kan skje uavhengig av innstillingen for øvrig, og i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene.

Sparebankforeningen vil også påpeke nødvendigheten av at de viktigste endringer omfatter alle yrkesaktive, og støtter derfor utvalgets forslag om en overgang til nettotjenestepensjonsordning i offentlig sektor. En mulig måte å håndtere dette vanskelige spørsmålet på kan være å innføre et slikt prinsipp for de som ansettes etter en viss dato. En slik endring bør gjennomføres raskt.

2. Fleksibel pensjonering

Overgang til livsløpsbasert opptjening

Tiltakene kommisjonen skisserer likner på reformen som er gjennomført i Sverige.

Sparebankforeningen støtter en omlegging av opptjeningsreglene slik at hvert år teller med i pensjonsberegningen. En slik endring bidrar til at det i større grad enn i dag vil lønne seg å jobbe, noe som vil bidra til at færre trekker seg tidlig ut av arbeidslivet. Således reduseres pensjonsutgiftene, mens arbeidskrafttilbudet og produksjonen økes i framtiden. Arbeidskraft er vår viktigste ressurs, og det er derfor viktig å holde folk i arbeid lenge. Gjennom høyere produksjon og dermed sterkere vekst i BNP, sikres også finansieringsgrunnlaget i framtiden, og omfordeling av inntekt mellom yrkesaktive og pensjonister går lettere fordi inntektene som skal fordeles blir større.

Sparebankforeningen vil også ta opp andre sider ved forslaget som etter vårt syn bør justeres noe.

Flere personer med lange yrkeskarrierer bør få muligheten til å fratre ved fylte 62 år

For å kunne gå av ved fylte 62 år må man etter utvalgets forslag ha hatt en inntekt på nærmere 280 000 kr. i 40 år. Dette som følge av tilnærmet aktuarisk avkorting, og forutsetningen om at pensjonen ikke kan bli lavere enn garantipensjonen. Gjennom dette utelukkes mange lavtlønte og personer med år utenfor yrkeslivet fra å kunne gå av ved fylte 62 år. Kvinner utelukkes i særlig stor grad. Forslaget bør derfor justeres noe på dette punkt. Et alternativ kan være å gi alle muligheten til å fratre ved fylte 62 år med garantipensjon, dersom de har pensjongivende inntekt utover et nærmere konkretisert inntektsnivå i et visst antall år. Som følge av at det gis omsorgspoeng, bør disse kravene kunne settes relativt høyt. Kravet kan eksempelvis være en årsinntekt på minimum 4 grunnbeløp i minst 35 år. Dette for å sikre at det faktisk er de som har hatt en viss belastning i yrkeslivet, som kan tre av med pensjon ved fylte 62 år.

Supplerende pensjoner og arbeidsinntekt bør kunne mottas i tillegg til folketrygdpensjonene

Kommisjonen foreslår at det skal være fri adgang til å kombinere arbeid og pensjon fra fylte 62 år i folketrygden, uten avkorting av pensjonen mot arbeidsinntekten. Dette kan synes for gunstig, selv med relativt stor grad av aktuarisk pensjonsavkorting. Pensjon skal erstatte tapt arbeidsinntekt og ikke komme i tillegg til denne. Foreningen mener derfor man bør vurdere å innføre en tilleggsregel som tilsier at summen av arbeidsinntekt og pensjon ikke skal kunne overstige tidligere arbeidsinntekt. Dette under forutsetning av at det administrative merarbeidet blir relativt begrenset.

Kommisjonen mener det må vurderes om det skal være mulig å ta ut supplerende pensjoner, for eksempel etter lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon fra fylte 62 år. Dersom dette ikke tillates, vil ytelsene bli så lave at det for mange blir for lite å leve av. Dermed blir det heller ingen reell mulighet til å gå av. Sparebankforeningen mener derfor det bør åpnes for dette.

Endringene krever tilpasninger i uførepensjonene

Hovedinnvendingen mot denne delen av innstillingen er at endringene kun omfatter alderspensjonene. Forholdet til uførepensjoneringen burde også vært avklart. Utvalget foreslår at uførepensjoneringen beholdes som i dag, men forutsetter nærmere vurdering av spørsmålet. En slik vurdering bør foretas snarest. Lavere nivå på alderspensjoner og uendret nivå på

uførepensjoner vil føre til et press i retning av uførepensjon, noe som vil kreve endringer i nivået på eller inngangsvilkår for uførepensjon.

Førtidspensjoneringsmulighetene i offentlig sektor bør gjennomgås

Mulighetene for å fratrukke med pensjon før folketrygdens aldersgrense synes særlig gunstig i offentlig sektor. Sparebankforeningen er enig med kommisjonen i at særaldersgrensene knyttet til bestemte yrkesgrupper bør gjennomgås, og at det i større grad bør legges til rette for andre arbeidsoppgaver, slik at det kan være mulig å fortsette i arbeid fram til ordinær pensjonsalder. Særlig den såkalte 85 - års regelen, som tilsier at personer som har vært i yrkeslivet så lenge at summen av alder og yrkesaktive år er 85 kan fratrukke tre år før avtalt pensjonsalder, synes i strid med målet om lengre yrkeskarrierer og økt tilbud av arbeidskraft. Også andre offentlige pensjonsordninger kan virke slik, og bør derfor tas opp til vurdering.

3. Mer robust pensjonssystem

Delingstall og endret pensjonsregulering nødvendig

Sparebankforeningen mener det er riktig å klargjøre framtidig usikkerhet og flytte noe av finansieringsrisikoen over på framtidens pensjonister. Forslaget om innføring av delingstall er et eksempel på det. Foreningen mener imidlertid hensynet til stabilitet og forutsigbarhet i pensjonssystemet tilsier at justeringene ikke skjer for ofte, f.eks kan det gjøres hvert tiende år.

Forslaget om indeksering av pensjonene synes også fornuftig. Dagens system kan ha utilsiktede virkninger. Eksempelvis førte økte lærerlønninger som følge av utvidet arbeidstid i 2001 til økt grunnbeløp. En kombinasjon av lønns- og prisindeksering av løpende pensjoner vil sikre pensjonistene økt kjøpekraft og andel av velstandsutviklingen. Samtidig sikrer lønnsindeksering av pensjonsopptjeningen at denne holder tritt med lønnsutviklingen.

Forslagene her vil kommisjonen begrense til nye pensjonister i årene etter 2010. Foreningen mener forslaget om endret grunnbeløpsregulering bør gjelde alle, også de som allerede har tatt ut sin pensjon.

Innskuddselement og privat fondering bør inngå som en del av framtidens pensjonssystem

Forslaget om statens pensjonsfond vil til en viss grad kunne bidra til å disiplinere finanspolitikken. Det vil imidlertid ha små virkninger på økonomiens virkemåte. Foreningen mener derfor at framtidens folketrygd bør åpne for individuelle plasseringer etter mønster fra den svenske pensjonsordningen.

Gjennom et innskuddselement i folketrygden slik et mindretall går inn for, ville vi oppnådd delvis privat fondering, og pengene ville blitt plassert i ulike finansinstitusjoner og gitt økt kapital til landet vårt. Dette ville øke produksjonsgrunnlaget og produksjonen i fremtiden. Disse argumentene underbygges av en nylig avgitt rapport fra Centre for Monetary Economics BI ("Pensjonsreform, sparing og eierskap" av Matsen, Steigum og Thøgersen) Her heter det bl.a. at oppbygging av privat fondsbasert pensjonssystem må kunne antas å øke den nasjonale sparingen og gi bedre balanse mellom offentlig og privat sparing.

Rapporten framhever også at økt privat sparing bidrar normalt til at den innenlandske realkapitalen vokser, og at endret forvaltningsregime også kan bidra til å øke den innenlandske realkapitalen og redusere eksportkapitalen. Norge er imidlertid en svært åpen økonomi så det er vanskelig å anslå den kvantitative totaleffekten.

Ved at den enkelte selv skulle plassere en del av pensjonsmidlene, ville man også oppnådd økt bevissthet og interesse rundt pensjon og sparing for øvrig i befolkningen. Det ser det ut til å være stort behov for. En egen undersøkelse i regi av foreningen som ble gjennomført i år 2003 viste at 7 av 10 ikke visste hva de ville få i pensjon. Foreningen mener derfor dette er et særdeles tungtveiende argument for å innføre innskuddselement og egne plasseringsvalg i folketrygden.

Innskuddselement er innført i Sverige fra 2001. Utviklingen der benyttes i kommisjonens innstilling som argument mot innskuddselement her hjemme. Bakgrunnen er fallet på børsene som vi har sett de senere årene. Fallet reduserte pensjonskapitalen til hver enkelt. En offentlig fondsløsning vil heller ikke kunne demme opp for verdissingninger i pensjonskapitalen. Petroleumsfondet ble også betydelig redusert i verdi som følge av børsfallet. Privat fondering, gjennom innføring av et eget innskuddselement, vil imidlertid skape begrensede forskjeller pensjonistene imellom avhengig av hvor suksessfulle plasseringer de selv har foretatt. Forskjellene kan imidlertid reduseres gjennom særskilte krav til plassering. Foreningen mener det bør åpnes for plassering i verdipapirfond, bank og forsikring. Mer risikofylte plasseringer som for eksempel enkeltaksjer, bør ikke tillates.

Innskuddselement gir en finansiell risiko, men svekker den politiske risikoen. Endringene fra 1992 viser at den politiske risikoen fort kan føre til brå reduksjoner i pensjonene som følge av dårligere økonomiske tider. Selv om den finansielle risikoen kan begrenses bl.a. ved å åpne for plasseringer i bankinnskudd, kan det ikke benektes at den vil være til stede. Innskuddselement klargjør imidlertid risikoen for folk flest, og gjør den enkelte mer bevisst på usikkerheten knyttet til inntekten i alderdommen. Dette fordi de er klar over at svekket avkastning vil gi lavere pensjon, noe som må kompenseres med supplerende sparing.

Allmenn tjenestepensjon

Mindretallets forslag om en allmenn tjenestepensjon for alle med innskuddselement kan ansees akseptert gjennom årets tariffoppgjør og Regjeringens svar til partene i lønnsoppgjøret. På denne måten kan man noe på vei oppnå de samme fordelene som ved et innskuddselement i folketrygden. Bedriftene bør da betale inn pensjonspremien for sine ansatte til ulike former for finansinstitusjoner, og den enkelte selv bør kunne plassere pengene etter de forvaltningsregler som gjelder. På denne måten skapes det økt bevissthet og interesse rundt pensjonen og et element av privat fondering. Forskjellen er at man gjør dette gjennom lovfestede bedriftsavtaler og ikke folketrygdloven. Ordningen må sannsynligvis også utformes som en form for garantert minsteordning, noe som gjør omfanget vesentlig mindre enn en ordning innen folketrygden. Som følge av at folketrygden svekkes, er en slik reform likevel særdeles viktig for å sikre de som i dag bare har folketrygden som sin inntektskilde i pensjonsalderen.

For å hindre kostnadsøkning for bedriftene, må arbeidsgiveravgiften reduseres tilsvarende. Foreningen mener dette er en forutsetning for at en slik reform kan gjennomføres. Dette er fullt ut forsvarlig, og må også kunne antas å ha positive virkninger for samfunnsøkonomien.

Staten vil få reduserte pensjonsforpliktelser framover som følge av at folketrygden legges om, og den obligatoriske tjenstepensjonsordningen kan sies å komme til erstatning for noe av reduksjonen i folketrygden. På denne måten får man lagt finansieringen av framtidige pensjoner utenom statsbudsjettet.

4. Spørsmålet om deling av pensjonsrettigheter for par

Deling av pensjonsrettigheter har vært tatt opp med jevne mellomrom, men er blitt avvist innenfor eksisterende folketrygd. Besteårsregelen har gjort dette særlig vanskelig. Dersom den faller bort som foreslått, kan det bli enklere å innføre deling. I Sverige kan parene selv velge om de ønsker deling eller ikke. En slik deling reiser likevel spørsmål av praktisk og prinsipiell art. Bruttoordninger i offentlig sektor er avvirket i Sverige, og vil skape særlige utfordringer for en delingsløsning her i landet. Sparebankforeningen mener i likhet med kommisjonen at spørsmålet om deling av pensjonsrettigheter bør kunne utredes nærmere. Foreningen vil samtidig understreke at en klar forutsetning for en eventuell delingsordning er at den må være frivillig.

Med vennlig hilsen
Sparebankforeningen i Norge

Arne Hyttnes
Adm. dir.

Karl Seip
Ass.dir.